

PETER PAN VE ÇOCUK HIRSIZI ESERLERİNDE ANNE KOMPLEKSİ

The Mother Complex in *Peter Pan* and *The Child Thief*

Özlem ÖZEN*
Deren GÜLSEVER*

Öz

J. M. Barrie'nin *Peter Pan* (1904) eseri, Peter Pan adlı uçan bir çocuğun Wendy ve kardeşlerini ikna ederek onları Varolmayan Ülke'ye götürmesini anlatır. Peter annesi tarafından terk edilen bir çocuktur. Kimsesiz çocukları Varolmayan Ülke'ye toplayıp Kayıp Çocuklar adındaki grubuyla, düşmanı olan Kaptan Hook ve diğer çocuklarla savaşır. Bu hikâyede Peter'in küçük bir çocuk ve sevimli oluşunun yanı sıra karanlık bir yanı olduğu görülür. Küçük bir kız olan Wendy'i kendisi ve Kayıp Çocuklar'ına anne yapma isteği, Wendy'nin de bir anne gibi davranması çocuklardaki bazı psikolojik dengesizlik belirtileridir. Çocuk psikolojisi bağlamında anne ve çocuğun ilişkisi birçok yazar ve psikanalist tarafından ele alınmıştır. Jung'un ilk kez 1938'de *Die Psychologischen Aspekte des Mutterarchetypus* adıyla yayımlanan eserinde, çocuk nevrozlarının nedeninin büyük oranda anneden kaynaklandığı görüşü dikkat çekicidir. Çocuğun hayatında bir anne figürünün olmaması veya annenin "kutsal anne" arketipine uymaması, çocukta davranışsal bozukluklara yol açabilmektedir. Gerald Brom'un *Peter Pan* hikâyesinden ilham alarak yazdığı romanı *Çocuk Hırsızı* bir yeniden yazımdır. Brom, Barrie'nin Peter Pan'ı yerine "kendi dünyasını" ve "peri masallarının ardındaki karanlık hikâyeleri" anlatmayı seçerek, gotik bir atmosfer yaratır. *Peter Pan* hikâyesinde görülen anne kompleksini kendi üslubuyla yorumlayıp karakterlerine yansıtmıştır. Bu çalışmada Jung'un arketip eleştirisi kuramı esas alınmış olup *Peter Pan* ve *Çocuk Hırsızı* kitaplarındaki "anne kompleksi" incelenmiş ve karşılaştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Peter Pan*, *Çocuk Hırsızı*, anne kompleksi, Carl G. Jung, psikanaliz.

ABSTRACT

J. M. Barrie's *Peter Pan* (1904) tells the story of a flying boy named Peter Pan who persuades Wendy and her siblings to take them to Neverland. Peter is a boy aban-

* Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, Eskişehir/Türkiye. E-posta: ozlemerganozen@gmail.com. ORCID: 0000-0003-2163-8823.

* Yüksek Lisans Öğrencisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı, Eskişehir/Türkiye. E-posta: derengulsever@gmail.com. ORCID: 0000-0002-2413-5239.

done by his mother. He gathers orphans to Neverland and fights with his group called the Lost Boys, his nemesis Captain Hook, and other children. In this story, Peter is seen as a little cute boy, but also has a dark side. The desire to make a little girl Wendy a mother to herself and the Lost Children, and Wendy's acting like a mother are some signs of psychological instability in children. In the context of child psychology, the relationship between mother and child has been discussed by many authors and psychoanalysts. In Jung's work, which was first published in 1938 as *Die Psychologischen Aspekte des Mutterarchetypus*, it is remarkable that the cause of child neurosis is largely due to the "mother". The absence of a mother figure in the child's life or the mother's failure to comply with the "holy mother" archetype can lead to behavioral disorders in the child. *The Child Thief* is a rewrite of Gerald Brom's novel, inspired by the *Peter Pan* story. Brom creates a gothic atmosphere, choosing to tell "his own world" and "dark stories behind fairy tales" instead of Barrie's *Peter Pan*. He interpreted the mother complex seen in the *Peter Pan* story in his own style and reflected it on his characters. In this study, Jung's archetypal criticism theory will be the fundamental theoretical source, and the "mother complex" in *Peter Pan* and *The Child Thief* will be examined and compared.

Keywords: *Peter Pan*, *The Child Thief*, mother-complex, Carl G. Jung, psychoanalysis.

Giriş

J. M. Barrie tarafından yaratılan Peter Pan karakterinin çıkış noktası, yazarın yetişkin romanı *The Little White Bird*'dür. Bu romandan sonra Peter Pan'ı konu alan *Peter Pan Kensington Bahçelerinde* (1904), *Peter ile Wendy* (1911) isimli çocuk kitaplarını kaleme alır. *Peter Pan veya Hiç Büyümeyen Çocuk* (1904) adıyla sahnelenen tiyatro oyunu, 1928'de kitap olarak yayımlanır. Günümüzde Peter Pan bir masal kahramanı olarak bilinmesiyle birlikte, özellikle Disney'in sinema uyarlamasını yapmasıyla dünyaca ün kazanmıştır. Peter Pan motifi öyle yaygınlaşmıştır ki, yaşça yetişkin birinin davranışsal olarak çocukça tavırlar sergilemesi durumuna "Peter Pan sendromu" adı verilir (Kiley, 1983: 3).

Peter Pan karakteri iki hikâyede, bir tiyatro oyununda karşımıza çıkar. Barrie, Peter Pan'ı birçok kez yeniden yazmıştır ve hangisinin tamamlanmış veya asıl Peter Pan olduğunu söylemek güçtür (Corcuera, 2012: 331). Zaman içerisinde farklı kişiler tarafından da Peter Pan karakteri ile çeşitlemeler, medyaların farklı türlerine aktarımlar yapılmaya devam edilmiştir. Her yapılan metinlerarası aktarım Peter Pan hikâyesini veya karakterlerin bazı özelliklerini bir anlamda değiştirmiş olur. Bir eserin yeniden yazılması alay etme, gülünç bir etki yaratma, eğlendirme veya taklit etme gibi amaçlara

dayanabilir (Aktulum, 2014: 93). Biçimsel, anlamsal veya izleksel dönüştürmeler edebiyatı zenginleştiren, aynı zamanda karşılaştırmalı edebiyat alanında etki araştırmaları veya metinlerarasılık bağlamında incelenebilen edebiyat ürünlerini doğurur. Çalışmanın bir diğer odak noktası Peter Pan'ın yeniden yazımlarından biri olan *Çocuk Hırsızı* (2009) adlı fantastik romandır. Gerald Brom, romanını Barrie'nin Peter Pan karakterinin karanlık yönünü öne çıkararak gotik bir atmosferde işler. Yazar, Peter Pan'ın ruhsal derinliğini anlamış ve esinlendiği hikâyedeki karakterin, en önemli özelliklerinden biri olan "anne"ye karşı tutumunu eserine yansıtmıştır.

Analitik psikolojinin kurucusu Carl Gustav Jung, Sigmund Freud'dan sonra, anne ve çocuk arasındaki psikolojik ilişkiyi bilinçdışıdaki kökenleriyle birlikte incelemiş, sorgulamaları sonucunda bazı kuramlar ortaya koymuştur. Arketip (ilk imge), hayatımızda geçmişten bu yana var olan bazı kavramların ilk ve sürekli biçimidir. Jung tarafından kuramsallaştırılan "anne arketipi" bunlardan biridir. Jung, çocuk psikesinde travmatik sonuçların nedenini, mitolojik olan anne arketipinde veya "kişisel anne"de bulur ve "kişisel anne"den kaynaklanıp çocuktaki travma etkilerinin anneye bakılarak analiz edilebildiği psikopatolojik kavrama "anne kompleksi" adını verir. Psikanalizde anne kompleksinin içgüdülerin fazlalığı, eksikliği ya da Eros'un fazla gelişmişliği gibi nedenleri olduğu düşünülür. Çalışmada Jung'un anne kompleksi çalışmaları ile ilgili fikirleri bağlamında *Peter Pan* ve yeniden yazımı olan *Çocuk Hırsızı* eserlerine anne kompleksinin yansıması incelenecektir. Ayrıca, *Peter Pan*'ın anne kompleksinin Brom'un metinlerarası dönüştürümündeki varlığı ortaya konacaktır.

Carl Gustav Jung ve Anne Kompleksi

Psikanaliz Sözlüğü'nde (1995) Rycroft, anneyi bir çocuğa annelik yapan veya onu doğurarak hayata getiren, ayrıca pre-ödüpal gelişim evreleri boyunca çocuğun hayatındaki merkezi kişi olarak tanımlar (Widjaya, 2018: 1). Çocuğun erken dönemdeki ikili ilişki nesnesi olan annenin, insanın kişiliği ve ruhsal yaşamındaki etkilerini 19. yüzyıl sonlarında Sigmund Freud'un kuruculuğunu yaptığı psikanaliz, 20. yüzyılın başlarında ise Carl Gustav Jung'un temelini attığı analitik psikoloji derinlemesine inceler ve birtakım kuram ve bulgular ortaya koyar. Freud'un Oidipus kompleksiyle başlayan yönelim, Jacques Lacan ve Erich Fromm'un konuya yeni bakış açıları getirmesiyle devamlılık kazanır. Jung'un yaklaşımı ise annenin ruhsal yönden hâkim olan gizil güçleriyle ilgili olup, anne arketipinin ve anne kompleksinin insanın iç dünyasını ve sosyal hayatını nasıl derinden etkilediğini ve değiştirdiğini araştırmaktadır.

Freud tarafından ortaya atılan Oidipus kompleksi, 3 ila 5 yaşındaki erkek çocuğun temel sevgi nesnesi olan anneye fiziksel yakınlık isteği ve annenin en sevdiği nesne olma arzusunun dayanan psikodinamik bir çatışmaya sahip olduğunu öne sürer. Ödipal istekler hadım edilme kaygısını, aşağılanma ve terk edilme korkusunu tetikler ve bilinçaltına bastırılır. Oidipus kompleksinin, çocukluktan kaynaklanan bilinçsiz çatışma dinamiklerinin prototip modeli olduğu göz önüne alındığında patojenik potansiyelini görmek mümkündür; bastırılanın geri dönüşü, ilişkiler alanında etkili olabilir ve ergen veya yetişkinin semptom oluşumlarına ve temsiline yol açabilir (Boothe, 2017: 1).

Jung, Freud'un aksine nevrozun cinsel yorumuna katılmayarak, Oidipus kompleksinin cinsel kökenli olmadığını düşünerek, bunun ardındaki meselelerin anneye duyulan cinsel istek ve baba korkusu değil, anneden ayrılıp bir birey olma ihtiyacı olduğunu hissetmişti. Bu nedenle sorunun her iki cinsiyette de aynı olduğuna inanmıştı (Paris, 1976: 174). Jung'un kuramsal temelini sunduğu, arketipoloji ve bilinçdışı dinamiklere yoğunlaşan Analitik Psikoloji Okulu, arketiplerin doğası gereği, imgeler, resimlerle çalışır (Jung, 2020a: 14). Jung, her insanda kalıtsal olarak bulunan arketiplerin (ilk imgeler), sonradan öğrenilmeyen bazı biçimler olduğu görüşünü savunur. Bu ilk imgelerden biri de anne arketipidir. İnsan daha ana rahmindeyken anneye bağlanır ve bilinçaltında yer alan bir anne imgesiyle doğar:

Atalarımızın hepsinin anneleri vardı. İçinde ya bir anne ya da anne yerine geçen bir figürün yer aldığı bir ortamda yetiştik. Güçsüz bebeklerken bizi besleyen kişi ile bağımız olmaksızın yaşayamazdık. Bu da bizim bu evrimsel ortamı yansıtacak şekilde "tasarlandığımız" sonucunu doğuruyor: bir anne istemeye, onu aramaya, tanımaya, onunla ilgilenmeye hazır olarak dünyaya geldik (Jung, 2020b: 113).

Çocuk ve yetişkinlerin psikolojisine doğrudan dokunan etkenlerden en öne çıkanının ilk tanıdıkları yetişkinler olduğunu belirten Jung gençlerdeki nevrozların, genelde hakikatin kuvvetleri ile çocukluk davranışı arasındaki çatışmadan doğduğunu, bu çocuksu davranışın, ana-babaya karşı aşırı düşkünlük, teleolojik (erecil) açıdansa gerçekleştirilmesi olanaksız kurgular ve özlemlerden meydana geldiğini aktarmıştır (Jung, 2006: 140). Çocuk nevrozları etiyolojik olarak incelendiğinde, ebeveynlerden özellikle annenin tesirine rastlamak kaçınılmazdır:

Çocuklardaki nevrozun nedenini öncelikle annede ararım, zira kendi deneyimlerimden de biliyorum ki bir çocuk nevrotik bir geli-

şimden ziyade normal bir gelişim göstermeye eğilimlidir; ayrıca vakaların çoğunda rahatsızlığın kaynağı anne ve babada, özellikle de annede kesin olarak tespit edilebilmiştir (Jung, 2020a: 25).

Jung'un psikanalitik yaklaşımıyla kişisel annenin çocukta bıraktığı etki gözlemlendiğinde, bazen yabancı, genellikle de korku uyandıran unsurlar çocuğun içgüdülerinde tahribata yol açarak anne ile çocuğun arasına girebilmektedir. İçgüdülerin değişikliğe uğraması, çocuk ruhunda veya kişide dişi ebeveyne bağlı olarak doğan birtakım bilişsel ve davranışsal bozukluklara ortam hazırlar. Çocuk psikesindeki bu nevrotik gelişime işaret eden "anne kompleksi" ifadesi Jung'un ortaya koymuş olduğu düşüncelerden biri olarak psikanaliz literatürüne yerleşmiştir. Kompleksler, kişiliğimizin etkin parçalarıdır ve ruhsal varlığımızın geri kalan bölümüyle bütünleşmeksizin davranışlarımızı biz farkında olmadan yönetirler (Jung, 2020b: 224). Bu görüşe istinaden anne kompleksi olan bir çocuğun, travmatik bir etki altında kalarak, durumunun farkında olmadan kompleksiyle yaşamaya devam edeceği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca, Freud'dan etkilenen Jung da gerçek nevroz etiolojisinin, çocuk psikolojisindeki garip bir gelişimden kaynaklandığını düşünmektedir:

Annenin etiyolojik, yani travmatik etkilerini iki gruba ayırmak gerekir: Bir, kişisel annenin gerçekten sahip olduğu karakter özelliği ya da tutumlardan kaynaklananlar; iki, kişisel annenin görünürde sahip olduğu, aslında çocuğun anneye yansıttığı fantastik (yani arketipik) özelliklerden kaynaklananlar... Bu tür bir gelişimin annenin rahatsız edici etkilerinden kaynaklanması olasılığı yadsınamaz (Jung, 2020a: 24).

Kişisel anne, çocuğun bilinçdışı bir özdeşleşme ve ortaklık yaşadığı kişidir; ancak bilincin uyanması bu özdeşleşmenin sonunu getirir; çünkü bilinç, annenin temsilciliğini yaptığı bilinçdışıyla zıtlığa başlar (akt. Korucu, 2019: 139). Bilincin uyanması, annenin hâkimiyetinden çıkmak ve bireyin kendi kişiliğini bulma yoluna girmesi anlamına gelir:

Bireyselleşme sürecinin ilk evrelerinden biri olan anneden ayrılma, aynı zamanda erkek çocuğunun erginlik döneminde erkeklığe adım atabilmesi için bir zorunluluk teşkil eder. Kız çocuklarında kadınlığa geçiş bu kadar zor değildir, çünkü erkek çocukları gibi annelerinin özdeşleştikleri dünyasından babanın ait olduğu dünyaya kökten bir geçiş yapmaları gerekmez. Ayrıca, anne imgesi kız ve erkek çocukları üzerinde farklı etkiler yaratır; kız çocuğu için anne, cinsiyetleri-

nin aynı olmasından kaynaklanan bilinçli bir yaşamın örneği, erkek çocuğu için karanlık bilinçdışının gizemli imgeleriyle dolu, tam olarak tanıyamadığı bir varlıktır. Bu fark, iki cinsin psikesinde oluşan anne kompleksinin de farklı tezahürlerine yol açar (akt. Kocurcu, 2019: 141).

Anne kompleksinin, “erkek çocuktaki tipik etkileri eşcinsellik, Don Juanizm, bazen de iktidarsızlıktır” (Jung, 2020a: 26). Don Juanizm, bir erkeğin kadınları birer av olarak görüp onları baştan çıkararak, cinsel bir zafer elde ettikten sonra ilgisini kaybetmesi olarak tanımlanan bir psikoloji terimidir (VandenBos, 2015: 331). Nedeni tüm kadınlarda “anne”nin aranması ve bulunamamasıdır. Çünkü karşıdaki kadın bir anne değil, bir eştir. Eşcinsellikte ise heteroseksüel unsur bilinçdışında anneye bağlanmıştır (Jung, 2020a: 26). Annenin dişi özellikleri olduğu için oğuldaki kompleksin saf olduğu düşünülemez. Oğulun doğumundan itibaren ilk karşılaştığı ve sevdiği kadın annedir. Aralarında babanın dışarıda kalıp katılmadığı bir bağ bulunur. Bu nedenle büyüdükçe anneliğin dişiliğini fark etmesi söz konusudur. Anne de aynı şekilde oğulun erkekliğini öne çıkarır. Don Juanizm’in olumlu tezahürü ise erkeğin, cesur, hırslı, savaşçı, pes etmeyen ve devrimci bir kişilik kazanmasıdır (Jung, 2020a: 26).

Öte yandan, kız çocuğundaki kompleks anneliğe özgü unsurların hipertrofisinden, yani dişiliğin aşırı veya az gelişmesinden, dolayı ortaya çıkar. Dişiliğin çok gelişmesi annelik içgüdüsünün de gelişmesine, kız çocuğunun tam bir “anne”ye dönüşmesine neden olur. Bu komplekse sahip kişilerin tek uğraşları çocuklarıdır ve doğurmak en önemli amaçlarıdır. Kadının partneri de adeta onun bir çocuğu gibidir, aralarında romantik bir ilişki yoktur. Dolayısıyla, kendisi için değil, evlatları için yaşar. Bu bireylerin sıklıkla iktidar hirsına kapıldıkları ve çocuklarını kontrol etmeyi görev edindikleri görülür (Jung, 2020a: 28).

Eğer dişilik çok değil de az gelişmişse, bu durumda anneye özdeşleşme şeklinde bir kompleks yaşanır. Kız çocuğu kendi kişiliğini anneye yansıtır; anne ise kız çocuğunu sömürür. Annenin yanında bir gölge gibi yaşayan kız çocuğu oldukça bilinçsiz ve belirsizdir. Bu kadın tipinin her zaman kendiliğinden yoksun olması gerekmez. Bir erkeğin yardımıyla, yoğun bir anima yansıtarak kişiliğini doldurabilir. Bu kadınlar kendilerinden daha güçlüymüş gibi görünen erkeklerin yanında onlara destek olurlar (Jung, 2020a: 32). Anne kompleksinin olumlu tezahürlerinden biri ise temelinde anne arketipinin varlığıdır. Anne imgesi oluşum, doğuş, huzur ve yaşamı temsil eder (Jung, 2020a: 33). Başka bir anne kompleksi ise, anneye gösterilen dirençte ortaya

çıkır. Çocuğun tek amacı annesine benzememektir. Ancak tüm hayatı annesine benzememek üzerine olduğundan kendisine ait bir yaşam kuramaz ve kendisini tanıyamaz (Jung, 2020a: 31). Jung'un anne arketipi ve kişisel anne-çocuk psikolojisi çalışmaları psikanalize yaptığı büyük katkının yanında, birçok davranışın kökenlerine de ışık tutmuştur. Çocuk nevrozuna neden olan en önemli etkenlerden birinin anne olduğu görüşü, psikanalitik edebiyat eleştirisiyle de ortaya konulmaktadır.

Peter Pan ve Çocuk Hırsız Eserlerinde Anne Kompleksi

Peter Pan, kayıp çocukları Varolmayan Ülke (Neverland)'ye götüren küçük bir peri veya yarı-cin'in anlatısıdır ve bu hikâyede anne kompleksinin bu derece çarpıcı olmasının nedeni yazarın kendi yaşam öyküsüdür. *Peter Pan*'ın yazarı James Barrie, ilhamını Kensington Bahçeleri'nde tanıştığı Llewelyn Davies ailesi ve beş çocuğundan alır (Autiero, 2018: 1). Barrie Llewelyn Davies çocuklarıyla oyun oynayıp vakit geçirmekten öyle hoşlanır ki anneleri Sylvia 1910'da öldüğünde çocukları evlat edinir (akt. Corcuera, 2012: 335). Bu hadiseden önce Barrie'yi etkileyen en belirgin durum annesi Margeret Ogilvy ve kardeşi David'in ilişkisidir.

James Barrie, ikisi ölü doğmuş olan on kardeşin en küçüğüdür. Annesi Margeret Ogilvy'nin gözdesi ise ailenin ikinci büyük erkek çocuğu olan David'dir. David, ağabeyi Alexander'ın başarılarının izinden gitmesinin yanı sıra; uzun boylu, atletik, yakışıklı ve çekicidir. Altı yaşındaki James ise herhangi bir akademik gelişim göstermez. David gibi bir görünüşe de sahip değildir; yaşına göre küçük, daha çok bodurdur ve kafası vücuduna göre büyüktür.¹ James Barrie henüz altı yaşındayken on üç yaşındaki David bir paten kazasında hayatını kaybeder (Birkin, 1979: 3). David öldükten sonra 29 yıl daha yaşayan Margeret Ogilvy bu trajediyi hayatı boyunca atlatamayacaktır. James Barrie annesinin adını verdiği *Margeret Ogilvy* eserinde anlattığına göre; annesi, David'in vefatı üzerine hastalanır ve aylarca yataktan çıkmaz. Barrie'nin ablası Jane Ann, James'i annesinin hasta yatağına gönderir ve bir küçük oğlu daha olduğunu söylemesini ister (Birkin, 1979: 4). James annesini teselli etmek amacıyla odasına girdiğinde Margeret Ogilvy, David'in yasına sarılıp James'i görmüyordur. Bu durum tıpkı *Peter Pan*'ın evinin penceresinden baktığında yatağında başka bir oğlan çocuğunun uyuduğunu ve yerinin hemen doldurulduğunu anımsatır. Annesinin acısını atlatmasına yardımcı olmak için David'in kıyafetlerini giyen James Barrie, David'e öz-

¹James Barrie'nin psikojenik cücelik denen hastalığı sebebiyle erişkin boyu 140-150 cm. arasındadır (Corcuera, 2012: 332).

gü olan ıslığı da taklit eder. On dört yaşına geldiğinde ise tekrar kendisi olmaya başlar (Autiero, 2018: 1). David'in ölümü, James'in hayatında kalıcı etkiler bırakır ve Peter'i yaratmasında büyük rol oynar. Barrie *Margaret Ogilvy*'de, David'in on üç yaşında öldüğünde hep bir çocuk olarak kaldığını belirtir: “Ben yetişkin bir erkek olduğumda, o hala on üç yaşında bir çocuktu” (Birkin, 1979: 5). David, “hiç büyümeyecek olan” ve “büyümeyi reddeden” çocuk Peter Pan ile James Barrie'nin kaleminde yaşamaya devam eder. Ünlü giriş cümlesi böylece ortaya çıkmış olur: “Bütün çocuklar büyür, biri hariç” (Barrie, 2016: 5).

Peter, bir gece uçarak Darling ailesinin evine girdiğinde Wendy ve iki erkek kardeşi John ile Michael, Peter'le tanışırlar. Bayan Darling (anne) Peter'den korkar ve onu kovalarken gölgesini yakalayıp Peter'i elinden geçirir. Bir gece Bay ve Bayan Darling'in partiye gidişiyle, Peter gölgesini almak için geri gelir. Yanında küçük perisi Tinker Bell'i de getirmiştir. Peter ve Tinker Bell'in küçük oluşu, Varolmayan Ülke'nin fantastik bir dünya olması, bilinçdışının izleridir. “Bilinçdışının, son derece küçük boyutların dünyası olduğu izlenimine kapıldığım motiflerle sık sık karşılaşmışımdır” (Jung, 2020a: 104).

Anne bilinçdışının düzenleyicisidir. Dolayısıyla anne olgusu bilinçdışıyla yakından ilişkilidir çünkü Jung bilinçdışının derinliklerinden “Anneler âlemi” diye bahseder (Jung, 2006). Barrie, Bayan Darling'in yani “anne”nin çocukların zihinlerine girebildiğini ve onları düzenlediğini aktarırken zihin ve bilinçdışının çağırışını sağlar:

Bayan Darling Peter'i ilk olarak çocukların zihinlerini derleyip toplarken duydu. Her iyi annenin alışkanlığıdır bu, çocukları uyuduktan sonra onların beyinlerini didik didik araştırır ve ertesi sabah için toplar, gün boyu ortalarda dolaşan şeyleri yerli yerine yerleştirir (Barrie, 2016: 10).

Anne kompleksinin Peter Pan'ın bir gerçeği olduğu düşünülürse, anne figürü hem Varolmayan Ülke'nin hem de *Peter Pan* hikâyesinin doğmasının nedeni olmaktadır. Bilincin uyanması, annenin etkinliğinden çıkmak ve yetişkinliğe girmek demektir. Jung, evrensel kahraman mitlerinde tekrarlanan bir motif olan canavar/ejderha ile savaşı, gençlik beninin anneden kurtuluşu olarak tanımlar (Jung, 2020a). Bu bağlamda Peter Pan'ın, düşmanı Kaptan Hook ile olan savaşı anneden bağımsızlaşma mücadelesi olarak yorumlanır. Peter Pan bilinçdışından kurtulup bilinçliliğe geçebilmek için Kaptan Hook'u yenmelidir.

Varolmayan Ülke’de Kaptan ve onun adamlarına karşı bir savaş veren kimsesiz erkek çocukları, aynı zamanda anne yoksunluğu çekmektedirler. Peter Pan çocukların lideri olarak bunun bilincinde olmakla birlikte onlara bir anne getirmek için arayışa girmiştir. Ancak getireceği anne de çocuk olmalıdır çünkü Varolmayan Ülke’de Kaptan Hook hariç herkes çocuktur. Peter Pan sonsuza dek çocuk kalacaktır. Bu durum sonsuza dek bir anneye ihtiyacı olacağı anlamına gelmektedir. Wendy bu görev için biçilmiş kaftandır. Çünkü Wendy’de dişiliğin hipertrofisiyle gelişen anne kompleksi vardır:

Yalnızca kızdaki anne kompleksi saftır ve karmaşık değildir. Burada, annenin etkisiyle dişi içgüdülerin aşırı güçlenmesi ya da tamamen yok olana kadar zayıflaması söz konusudur. İçgüdülerin aşırı güçlenmesi, kızın kendi kişiliğinin bilincinde olmamasına yol açar (Jung, 2020a: 27).

Wendy küçük bir kızdır; ne yazık ki bunu kabullenmek istemez. O, Peter’in aksine bir an önce büyümek ve bir anne olmak ister: “İçindeki ev kadını ortaya çıkmıştı... Wendy her hücreleriyle kadındı. Küçük bedenindeki hücre sayısı pek fazla olmasa da bu bir gerçektir” (Barrie, 2016: 35, 36). Kardeşleriyle birlikte Varolmayan Ülke’ye vardığında Wendy, oradaki tek kadın olduğunu görür. Diğer çocuklar ve Peter ondan annelik yapmasını, onlara bakmasını istemektedir. “Söyle bize Wendy anne... Bayan Wendy, bizim annemiz ol... Bütün istediğimiz anneye benzer hoş biri... Biliyor musunuz, kendimi tam da öyle hissediyorum” (Barrie, 2016: 85, 87).

Eserde Wendy’nin çocuklara yatmadan önce masal anlatıp yemekler yaptığı ve onların çamaşırlarını yıkadığı da aktarılır (Barrie, 2016: 88-92). Wendy’nin kompleksi Eros’un annelik duygusu şeklinde gelişmesi olarak alınabilir; çünkü bir süre sonra Wendy kendisini Peter’in ebeveyni olarak görmez. Ona karşı daha romantik bir his besler. Diğer çocuklar Wendy ile Peter’i her ne kadar anne ile baba (yani bir çift) olarak tanımlasalar da, Peter için durum böyle değildir. Peter anne ve oğul ilişkisi dışında bir ilişki çeşidi bilmemekte, cinsel ve romantik arzuları yok saymaktadır:

“Peter, bana karşı gerçek duyguların ne?”

“Annesine bağlı bir oğulun duyguları, Wendy... Tiger Lily de senin gibi. Benim bir şeyim olmak istediğini söylüyor, ama annem olmayacakmış” (Barrie, 2016: 130).

Öte yandan, Peter küçükken kendi evinden ayrılarak uzaklara gitmiş bir çocuktur. Evden ayrıldığında annesi onu beklemeyip yerini hemen başka bir

çocukla doldurduğundan yetişkin annelere karşı bir ön yargı beslemeye ve güvensizlik duymaya başlar:

“Uzun zaman önce,” dedi, “sizin gibi, annemin benim için pence-reyi açık bırakacağını düşünüyordum. Bu yüzden aylarca ve aylarca ve aylarca uzakta kaldım. Sonra geri döndüm. Ama pencereye demir parmaklık takılmıştı. Annem beni tam anlamıyla unutmuştu. Yatağımda başka bir küçük oğlan uyuyordu” (Barrie, 2016: 137).

Peter aynı zamanda annesinin olmadığını, bunu önemsemediğini ve onu özlemediğini söyler, hatta Wendy hariç tüm anneleri küçümser. Anne kompleksinin erkek çocuktaki etkilerinden birinin Don Juanizm olduğunu ve Jung’a göre bu durumun, annenin bilinçdışı olarak “her kadında” arandığı göz önüne alındığında Peter, karşısına çıkan her karşı cinse -Wendy, Tinker Bell veya Tiger Lily’e- karşı cinsel dürtüler beslemez ancak onları ihtiyaç duyduğu şeye, “anne”ye benzetmeye çalışır. Kayıp Çocuklar’ın anne ihtiyacını tanıırken, kendi ihtiyacını fark etmemiş gibi görünerek kayıtsız kalan Peter, her ne kadar annesine özlem duymadığını söyleyip, bu ihtiyacını reddetse de Wendy’de aradığı anne şefkatidir. Melanie Klein’in “ölü anne (dead mother)” görüşü; annenin fiziksel olarak burada oluşunu ama duygusal olarak ulaşılamazlığını vurgular. Bu anneye umutsuzca ihtiyaç duyulur (Klein, 1935: 277). Bu açıdan, Peter’in anneleri reddetmesi depresif kaygıya karşı bir manik savunmadır. Savunmanın amacı, iç öğelerin önemini reddederken, aynı zamanda onların üzerinde bir kontrol sağlamaktır. Klein’in tanımından Peter’in annesi duygusal olarak ulaşılamayan biridir.

Peter, Wendy’nin artık annesi olmayacağını öğrendiğinde bunu Tinker Bell’den ister. Kahramanımız tanıştığı her kadında annesini arayacak, belki de bir annesi olmadığı için hiç büyüyemeyecektir. Jung, Don Juanizm’in olumlu yansımalarının da bulunduğunu belirtir. (Jung, 2020a: 27). Bu olumlu yansımalar Peter’e de sirayet etmiştir. Peter cesur ve kararlıdır; en büyük hedeflere ulaşma hırsı vardır; tüm budalalıklara, haksızlığa ve tembelliğe aykırı bir ruhtur.

Wendy’nin annesi Bayan Darling’de ise, kız çocuktaki anne kompleksinin -dişilik hipertrofisi- olumsuz tezahürü bulunmaktadır. Çocukları, Peter Pan ile Varolmayan Ülke’ye gittiği zaman yapacak bir işi olmadığından tek iş olarak onların dönüşünü beklemeyi üstlenmiştir. Kocasının çocuksu davranışlarından şikâyetçi olmayan Bayan Darling, kocası da dâhil olmak üzere toplam dört çocuğa annelik yapmaktadır. Bayan Darling’de Eros, annelik duygusu şeklinde gelişmiştir ve Bay Darling kocasından ziyade onun evladı

gibidir. “Erkek açıkça ikincil önemdedir; o yalnızca bir dölleme aracıdır ve çocuklar, yoksul akrabalar, kediler, tavuklar ve mobilyaların yanı sıra bakılacak bir nesne konumundadır” (Jung, 2020a: 28). *Peter Pan* hikâyesinin sonunda Bayan Darling bütün Kayıp Çocuklar’ı evlat edinip evde kalmalarına izin vererek, herkesin annesi olur. “Kuşkusuz Bayan Darling hemen onları (çocukları) alacağını söyledi” (Barrie, 2016: 202). Bunların yanı sıra, Bayan Darling kontrolcü bir anne izlenimi verir; çocuklarını ilk kez gece yarısı eve giren, kim olduğunu bilmediği Peter Pan’dan korumak ister. Çocuk odasında ağaç yaprakları görüp endişelendiğinde, Wendy yaprakları temizlemeyenin Peter olduğundan emin olduğunu söyler. “Neler saçmalıyorsun birtanem? Kapıyı çalmadan kimse eve giremez!... Galiba pencereden giriyor...Yavrum, diye bağırdı, bunu niye bana daha önce söylemedin?” (Barrie, 2016: 13-14).

Çalışmamız için seçilen *Çocuk Hırsızı*’nın olay örgüsüne bakıldığında, *Peter Pan* hikâyesindeki anne kompleksi tekrar karşımıza çıkmaktadır. Eser, yazarın kendi hayal gücüyle yaratmış olduğu yeni bir versiyondur ve ilhamını orijinal *Peter Pan*’dan alır. Ancak, Barrie’nin Peter Pan’ı aslında masum bir karakter değildir ve onun karanlık bir tarafı vardır. Kendi çıkarları ve savaşı uğruna ölmeleri için dünyadan çocuk kaçırap onları Varolmayan Ülke’ye hapseden bir çocuktur. Uyum sağlayamayan çocukları ise “eliyordur”. Bu elemenin çocukları ortadan kaldırma, yok etme anlamına geliyor olması tüyler ürperticidir. Peter aynı zamanda yaptığı kötü şeyleri de unutmaktadır. Brom “gerçek” Peter Pan’ı özümseyerek okuyucuya ayrıntılı bir eser kurgusu sunmuştur.

Peter, Avalon’a kaybolmuş, tecavüze uğramış, kimsesiz veya başı dertte olan çocukları toplamaktadır. Peter ve şeytanlarının görevi Leydi Modron’u korumak, Avalon’u Leş Yiyiciler’den arındırmaktır. Peter ve Leydi Modron’un ilişkisini ele aldığımızda anne kompleksinin izlerini görmek mümkündür. Ormana yakın bir köyde yaşayan bir annenin evladı olarak dünyaya gelen Peter’in çok geçmeden normal bir çocuk olmadığı, çok çabuk büyümesinden ve birdenbire bütün ve anlamlı cümleler kurabilmesinden anlaşılır. Köylüler Peter’i canavar olarak niteler ve onu doğuran kişiden ayırırlar. Oysaki bu travmayı yaşamadan önce hayatında sadece annesi vardır ve çok mutludur:

Birisi şöminede ısıtılmış bir battaniyeyle onu örttükten sonra meme emmeye başlamıştı. Süt lezzetliydi ve o kadın alçak sesle bir ninni mırıldanmaya başlamıştı. Peter bir daha hiç tadamayacağı kadar tatlı bir uykuya dalmıştı ... Bütün bunların burnuna o kadar uyumlu gelmesinin sebebi, annesinin her an duyduğu kokusuydu; onun için

daima aşkın kokusu olacak o sıcak, tatlı süt kokusu (Brom, 2020: 64, 65).

Annesinden ve onunla ilgili güzel şeylerden ayrılmak Peter’i bir anne modeli aramaya iter. Leydi Modron’la karşılaştığında onu anında idealleştirir. Köylüler Peter’i evden kovduğunda ormana kaçır ve tek başına yaşama-ya çalışırken Leydi’nin kardeşi yeşil dişli Ginny’nin eline düşer. Ginny insanları yiyen zalim bir cindir ve Peter yarı insan olduğundan Ginny için bir av demektir. Saldırıya uğrayan yarı insan çocuk, boğuşma esnasında Ginny’nin gözünü çıkarmayı başarır ancak yaralanmıştır. Avalon’un kraliçesi Leydi Modron, bu sırada ortaya çıkarak onun hayatını kurtarır. Avalon’u canlı tutan şey Avallach’ın ağacıdır ve ağacı koruyan da Leydi’nin sihidir. Kraliçe, büyümlü bir gölde yaşamaktadır. Leydi’nin ağaç ve suyla (doğayla) olan ilişkisi arketipsel olarak da anneyi imler. Peter, büyüyle iyileştirici özellik taşıyan Leydi’nin gölüne girip yarası iyileşince yeniden doğmuş gibi olur, adeta annesine kavuşmuştur: “... sanki yeniden annesinin rahminde gibiydi ... Peter bir cenin gibi top haline geldi, gölet onun rahmiydi. Rahim ışıdamaya başladı, giderek daha parlak oldu. Peter’in başı su üstüne çıktı” (Brom, 2020: 150). Peter, Leydi’yi annesi olarak kabul eder; artık onu korumak için her şeyi yapacaktır. Leydi Modron, mağrur bir anne olarak, Peter’i oğlu gibi görür. Onu, kaybettiği oğlu Mabon’un yerine koyar. İki de kaybettikleri kişileri birbirlerine yansıtır:

Başını Leydi’nin göğsüne dayadı. Leydi onu kolları arasına alıp yavaşça saçlarını okşamaya başladı. Havuz suyu ve hanımeli kokuyordu. Bu kokular Peter’e çok uzun zaman önce tattığı anne sütünü hatırlatıp onu mutlu etti. Ait olduğu yerde, Leydi’sinin yanındaydı ve ebediyen orada kalacaktı (Brom, 2020: 190).

Kaybettiği oğlu Mabon’un acısını bir türlü dindiremeyen Leydi Modron, onu başka bir çocukta yaşatmak ister. Peter’e oğlunun kolyesini verir ve ona “Peterkuşum” lakabını takar. Leydi Modron dişiliğin hipertrofisiyle oluşan komplekse sahiptir. Bu, Leydi’de herkese “annelik” yapmak isteği ve oğlunu kaybettikten sonra güçten düşmek şeklinde tezahür eder. Nick, Peter’e şöyle söyler:

Anne gibi üstüne titremesini istiyor musun? Elbette istiyorsun. Başka ne seçeneğin var ki? Seni büyü altına aldığı belli. Ama seni uyarayım. Sen onun için sadece bir avuntusun, kaybettiği zavallı Mabon’un yerine koyduğu birisin. Modron kalbinde her an kanayan o deliği tıkamaya çalışıyor. O büyük kaybindan, oğlu ondan kopa-

rılmadan önce daha güçlüydü. Artık sadece Mabon'un hasretiyle yaşıyor (Brom, 2020: 193).

Avalon'un Şeytanlar adlı çocuk savaşçılarının içlerindeki kötü içgüdü geliştiginde, bir yetişkine yani Leş Yiyici'ye dönüşürler. Çocukların dönüşmemesi için de Leydi'nin büyüüne, yani bir nevi "anne sevgisi"ne ihtiyaç vardır. Nick ve Leydi Modron'un arasındaki bağ da Peter'le olana benzemektedir. Nick içindeki karanlık güce karşı koyamayarak Leydi'yi öldürmeye çalıştığında Leydi onu gözleriyle esir alır ve suya çeker. Leydi'nin büyüyle Nick'in içindeki karanlık giderilir. Sonuçta Leydi'ye bağlanmış olur:

Gök mavisi gözleri, ipeksi saçları, neredeyse mavi denecek kadar beyaz olan soluk teniyle Leydi, onun bütün düşüncelerini tüketmişti. Onu gözlerinde canlandırınca, rahatlıyordu. Hissettiği şey... Ne? Aşk mıydı? Evet, dedi içinden, bir annenin aşkı gibiydi (Brom, 2020: 326).

Nick, annesiyle beraber anneannesinin evinde yaşayan bir çocuktur. Uyuşturucu satıcısı olan kiracılarının, Nick'e kötü davranmalarının üzerine, annesinin hiç ses çıkarmaması Nick'i öfkelenendirir. Bu kiracılardan birinin (Marko) annesinin sevgilisi olması da Nick'teki anne kompleksinin ortaya çıkışını tetikler. Anne sevgisinin tamamına sahip olamayan Nick, onu suçlamaya, kin beslemeye başlar. Son birkaç yıl boyunca annesinden nefret eden Nick, tekrar düşüncelerinde onu yaşıtıyordu:

O ilk gecelerde annesi ona sarılıp Nick ağlaya ağlaya uyuyana kadar onu yavaşça sallamıştı. Ama şimdi, Nick taşlardan ve köklerden oluşan bu kasvetli odada otururken, annesine kimin sarıldığını, gözyaşlarını kimin sildiğini ve onu teselli ettiğini düşünüyordu. Bir anda dul bir anne olarak kalmak onu nasıl etkilemişti? Brooklyn'de yaşayan hastalıklı annesinden başka kimden yardım umabilirdi ki? (Brom, 2020: 249).

Annesine karşı direnç gösteren Nick'in davranış ve düşünceleri, Jung tarafından ele alınan "anneye karşı direnç" kompleksine uymaktadır. Nick'in hayatı anneye karşı çatışma ve nefret duyma arasında döner. Ona ait olan her şeyden hatta aldığı ayakkabılardan bile nefret etmektedir. Bir süre sonra ise annesinden nefret etmesinin bir sebebi olmadığını anlar ve pişman olur. Peter ve Nick anneleri yanlarında olmadığından zihinlerindeki anne imgesine uygun bir anne seçmişlerdir. Peter anne sevgisini, yani Leydi Modron'a olan hislerini "aşk" olarak tanımlar.

O kadın senin ruhunu ele geçirmiş, dedi Nick. Anlamıyor musun? Leydi seni büyülemiş... Aşk büyülenme değilse nedir ki, dedi Peter ağlar gibi. Nick, onun aşkının sana da geçeceğini ummuştum. Ama kendi annesini terk eden bir oğlana güvenmekle budalalık etmişim. Sen körsün. Sihri, aşkı ve sadakati göremeyen o adamlar kadar körsün (Brom, 2020: 398).

Eserde Nick Leydi'nin büyüü altında olmasına rağmen Leydi Modron gerçek annesinin yerini tutamaz. Peter de sonunda Leydi Modron'un gerçek yüzünü görecektir. Onun büyüü aslında dışarıya gösterdiği anne imgesidir. Nick'in anneden kaynaklanan tutum ve direnç gösteren davranışları, başka bir tür kompleks olarak ortaya çıkar ve Peter Pan maceralarındaki anne tesirini derinleştirir. Bu örnekler fantastik dünyalarda bulunan en cesur çocukların bile bir anneye ihtiyacı olduğuna işaret etmektedir.

Sonuç

Anne figürü, çocuk nevrozlarının en yaygın nedenlerinden biridir. Her çocuğun hayatında bir annesi olmasa da bilinçaltında bir anne figürü veya imgesi yatar. Jung'un kuramında anne imgesi insanda deneyimle öğrenilmeyen, ancak doğuştan bir unsur -bir ilk imge- olarak tanımlanır. Çocuklarda ve yetişkinlerde, içgüdülerin çok fazla veya az olması dişiliğin farklı şekillerde gün yüzüne çıkmasına neden olabilir. Bu durum anne kompleksine yol açabilir. Psişenin bir parçası olan anne kompleksi bilinçdışına işaret eder ve çocuğu etkisi altına aldığı gibi erişkin hayatı boyunca da kişilik ve çatışmalarla iç içedir. Çalışmada *Peter Pan* ve *Çocuk Hırsız* kitaplarındaki karakterler, Jung'un çocuk nevrozu ve anne kompleksi araştırmaları ışığında incelenip karşılaştırılmıştır.

Brom *Çocuk Hırsız*'nda Wendy'nin işlevini Leydi Modron'a yükler. *Peter Pan*'daki Peter Wendy'yi annesi yerine koyarken, *Çocuk Hırsız*'ndaki Peter için bu figür Leydi Modron'dur. Leydi Modron da Peter'i kaybettiği oğlu Mabon'un yerine koyar. Wendy her ne kadar ilk başta Kayıp Çocuklar'ın ve Peter'in annesi olmayı istese de sonrasında Peter'i bir sevgili olarak düşlemiştir. Bir başka deyişle, Leydi Modron ve Peter'in istek ve beklentileri uyuşurken, Wendy ve Peter'inkiler uyuşmamaktadır. İki eserde de Peter karakterleri birbirine oldukça benzemektedir. İkisi de erkek çocuğunda görülen anne komplekslerinin etkisi altındadırlar. Peter'in arayışı ve anne kompleksi karakterin en önemli özelliklerinden biri olarak okuyucuya aktarılmıştır. Brom'un Peter'inin farkı ise, diğer kadınlarda annesini aramamasıdır.

Leydi Modron'un Bayan Darling'i andıran annelik özelliği olmasına rağmen, Bayan Darling Leydi Modron'a kıyasla "kutsal anne arketipi"ne daha çok uymaktadır. Leydi Modron Şeytanlar'dan hayatını kaybeden çocukları önemsemeyip bencilce yaklaşırken, Bayan Darling sonunda bütün çocukları evlat edinir. Bayan Darling'in diğer çocuklara karşı davranışları yer almasa da ortada olan bir gerçek vardır, o da çocukları evlat edininip onlara annelik etmeye çok istekli olduğudur. Karşılaştırma sonucunda Peter karakterinde görüldüğü gibi erken dönemdeki anne eksikliğinin çocuk nevrozuna sebep olabileceği; Wendy, Leydi Modron ve Bayan Darling'de gözlemlenen dişiliğin hipertrofisi yani annelik içgüdüsünün fazla gelişmesinin de çocuğu veya yetişkini nevroitik davranışlara sürüklediği ortaya konmuştur.

Sonuç olarak James Barrie'nin *Peter Pan* hikâyesinde Peter, Wendy ve Wendy'nin annesi Bayan Darling'de anne kompleksinin izlerine rastlanırken, *Çocuk Hırsızı*'ndaki Peter, Leydi Modron ve Nick karakterlerinde anne kompleksi görülür. Brom, ilhamını aldığı *Peter Pan* hikâyesinin özünü koruyarak hem yazıp hem resimlediği *Çocuk Hırsızı* ile klasik bir hikâyenin metinlerarası dönüştürümle fantastik-korku edebiyatına uyarlanışının başarılı bir örneğini vermektedir.

Kaynakça

- Aktulum, Kubilay (2014). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Autiero, Jessica (2017). *Peter Pan and Freud: An Analysis of the Freudian Tripartite Psyche*. Degree Project. Dalarna: Dalarna University.
- Barrie, James M. (2016). *Peter Pan*. Çev.Şengün Oral. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Birkin, Andrew (1979). *J. M. Barrie & The Lost Boys-The Love Story that Gave Birth to Peter Pan*. New York: Clarkson N. Potter, Inc., Publishers.
- Boothe, Brigitte (2017). "Oedipus Complex". *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. Eds. Virgil Zeigler-Hill & Todd K. Shackelford. Heidelberg: Springer, 1-5.
- Brom, Gerald (2020). *Çocuk Hırsızı*. Çev. Esat Ören. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Corcuera, Alfonso M. (2012). "Rewriting Peter Pan: The Vagueness of a Myth with Multiple Originals". *Anuario De Investigación En Literatura Infantil y Juvenil*, 10: 327-366.
- Jung, Carl G. (2006). *Analitik Psikoloji*. Çev. Ender Gürol. İstanbul: Payel Yayınları.

- Jung, Carl G. (2020a). *Dört Arketip*. Çev. Zehra Aksu Yılmaz. İstanbul: Metis Yayınları.
- Jung, Carl G. (2020b). *Jung Psikolojisi: Bir Psikoloji ve Modern Psikanaliz Kuramı*. Haz. Murat Ukray. İstanbul: E-Kitap Yayıncılık.
- Kiley, Dan (1983). *The Peter Pan Syndrome—Men Who Have Never Grown Up*. New York: Dodd, Mead & Company.
- Klein, Melanie (1935) “A Contribution to the Psychogenesis of Manic Depressive States”. *International Journal of Psycho-Analysis*, 16: 145-174. Republished in *The Writings of Melanie Klein, Vol. 1*. London: Hogarth.
- Korucu, A. Arzu (2019). “Freudyen ve Jungiyen Yaklaşımlarla Anne Olgusu”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1): 133-143.
- Paris, Joel (1976). “The Oedipus Complex: A Critical Re-Examination”. *Canadian Psychiatric Association Journal*, 21(3): 173-179.
- Rycroft, Charles (1995). *A Critical Dictionary of Psychoanalysis*. London: Penguin Books.
- VandenBos, Gary R. (ed.) (2015). *APA Dictionary of Psychology*. Washington DC: American Psychological Association.
- White, Robert S. (2021). “Peter Pan, Wendy, and the Lost Boys: A Dead Mother Complex”. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 69(1): 51-74.
- Widjaya, F. Rocky (2018). *Mother Fixation as seen in The Characters in Oryx and Crake by Margaret Atwood*. Other Thesis. Bandar Lampung: Universitas Teknokrat Indonesia.

“COPE–Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalıřma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Katkı Oranı Beyanı: Birinci yazar, makalenin özet, giriş ve sonuç bölümünü yazma, kuramsal kısmın hazırlanması; ikinci yazar ise, veri toplama, karşılaştırma yapma ve düzeltme aşamalarına katkı sunmuştur.

The following statements are made in the framework of “COPE–Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The authors have no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*

Author–Contributions Statement: *First author, contributed to writing the abstract, introduction and conclusion of the article, preparation of the theoretical part; the second author contributed to the data collection, comparison and correction stages.*